

TEKSTY Z ULICY

nr 11

Zeszyt memetyczny

Redakcja

DOBROŚŁAWA WĘŻOWICZ-ZIÓLKOWSKA

WSPÓŁPRACA: MICHAŁ NOSZCZYK

Katowice 2007

Copyright © Uniwersytet Śląski, 2007. Wszelkie prawa zastrzeżone

Recenzent:
Jacek Warchała

Redakcja:
Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska
(opiekun naukowy Studenckiego Koła Naukowego Folkloroznawców
oraz Koła Naukowego Kulturoznawców
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wydział Filologiczny, Instytut Nauk o Kulturze)
przy współpracy Michała Noszczyka

Projekt okładki: Michał Noszczyk

Wydawca:
Zespół pracowników naukowych, doktorantów i studentów
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Wydawnictwo i Agencja Autorska OFFMAX s.c.

Druk zeszytu sfinansowano ze środków Uniwersytetu Śląskiego
oraz
częściowo przez Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego
ze środków Unii Europejskiej w ramach inicjatywy
NEST/GIACS/CO3 Szóstego Projektu Ramowego

Sponsored partially by EU Sixth Framework Programme (FP6/CO3)

Katowice 2007

ISBN 978-83-87248-15-4

spis treści

Od Redakcji

s. 5

Wojciech BORKOWSKI, Andrzej NOWAK, Peter CULICOVER:

Modelowanie konkurencji między językami

s. 7

Mariusz JAZOWSKI:

Sobowtór i władza nad (auto-)replikacją. Krótka historia pewnego mempleksu

s. 29

Tomasz KOZŁOWSKI:

Naśladownictwo i odtwarzanie w ontogenezie człowieka.

W jaki sposób rozwój psycho-społeczny może warunkować memetyczną replikację – luźne rozważania nad zachowaniami trzylatków

s. 39

Dobrosława WĘŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA:

Przemoc symboliczna albo o społecznych warunkach ewolucji memetycznej

s. 49

Antonina SZYBOWSKA, Paweł WĄSOWICZ:

Żywe czy martwe? O ewolucji warstwy melodycznej polskich pieśni religijnych

s. 61

Michał NOSZCZYK:

Jak wygląda muzyka? Uwagi przy okazji *True Blue* Tina Brooks

s. 69

Recenzje

Magdalena Mrowiec:

Żarłoczne memy Oświecenia, czyli jak Richard Dawkins gromi bogów

s. 77

Mariusz Jazowski:

Nakręcanie budzika, czyli słów kilka o *Słodkich smach* Daniela C. Dennetta

s. 83

O Autorach

s. 91

Od Redakcji

Prezentując obszary *cultural studies*, w których mieści się również memetyka, w swym systematyzującym, porządkującym i syntetyzującym dziele Chris Barker napisał: *Istotnym wnioskiem płynącym z teorii memów jest to, że zmiana kulturowa zachodzi jako konsekwencja wypełniania przez memy swoich funkcji. Należy zwrócić uwagę, że zmiana kulturowa nie jest rozumiana jako postęp*¹.

Zgadamy się z nim. Teoria ewolucji dawno już zrezygnowała z pozytywistycznych interpretacji rozwoju jako postępu, a ściślej mówiąc, ona sama nigdy ich nie upowszechniała. To raczej ewolucjonizującym kulturologom (Spencer, Tylor, Frazer, Morgan) śnił się postromantyczny (a jak powiada Michel Foucault – *antropologiczny*) sen, że *ludy, jak stado żurawi, płyną w postęp*. Oczywiście, można rozumieć dobór naturalny i adaptację jako *utrzymywanie się doskonalszych ras w walce o byt*², ale my jej tak nie rozumiemy, choć humanistyczny punkt widzenia nie jest nam przecież obcy. W związku z nim, zresztą, mamy sporo wątpliwości i krytycznych uwag pod adresem memetyki. Jej redukcjonizm daleko odbiega od, uznanego w humanistyce, podmiotowego postrzegania kultury i roli człowieka w tworzeniu rzeczywistości; jej ontologiczne koncepcje kultury (języka, muzyki, znaku graficznego, religii, narracji, filozofii *ja*... i wszelkich innych jeszcze fenomenów kulturowych) burzą wygodny, antropocentryczny ład, nawet tego ponowoczesnego, i tak już nadwątlonego w swych posadach, świata. Naśladownictwo, wtórność, powielenie, kopia, pasożytniczy „styl życia” idei, zarażenie wirusem umysłu, wehikularny charakter umysłu – czy twórcy neoewolucjonistycznego paradygmatu przyrodoznawstwa nie idą za daleko w swojej interpretacji kultury? Czy Bóg, tożsamość, prawda, doznania estetyczne, wartości wdrażane w procesie wychowania to naprawdę skutki konkurowania memów o zasoby energetyczne i ich adaptacji? Efekt ewolucyjnej gry, w której dobro i piękno tak samo budują mechanizmy przemocy symbolicznej, jak a-semiotyczna muzyka buduje znaczącą (i jakże realną) scenę samobójczych śmierci *in blue* i religijną wspólnotę kołedy, a mowa ojców przegrywa z ewolucyjnie bardziej skutecznym językiem obcych? Bez nadziei na postęp? Bez wiary w wyższy stopień rozwoju?

Tym zagadnieniom poświęcamy kolejny *Zeszyt memetyczny* – efekt burzliwych dyskusji przeprowadzonych w trakcie trzecich już Ogólnopolskich Warsztatów Memetycznych w Szczyrku, organizowanych przez Naukowe Koło Folkloroznawców i Koło Naukowe Kulturoznawców Uniwersytetu Śląskiego, stale poszukujących metody pozwalającej na budowę falsyfikowalnej teorii kultury .

¹ Ch. Barker: *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*. Przeł. A. Sadza. Kraków 2005, s. 170

² Tak brzmi druga, stale zresztą, jak słusznie zauważa Marcin Ryszkiewicz, pomijana część tytułu dzieła Karola Darwina *O pochodzeniu gatunków drogą doboru naturalnego*... Zob. M. Ryszkiewicz: *Miliardy lat. Eseje o ewolucji*. Warszawa 2007.

Noty o Autorach:

Wojciech Borkowski – doktor, absolwent Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego (magisterium z genetyki), adiunkt w Instytucie Studiów Społecznych UW, a od 2004 r. także w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Instytucie Społecznej Psychologii Informatyki i Komunikacji.

W zespole profesora Andrzeja Batko zajmował się taksonomią numeryczną, algorytmami genetycznymi, automatyczną morfometrią oraz informatycznym przetwarzaniem wiedzy botanicznej. Z prof. Andrzejem Nowakiem i Ośrodkiem Badania Układów Złożonych ISS UW współpracuje od 1994 r. Zajmuje się głównie modelami symulacyjnymi w szeroko rozumianych naukach społecznych i biologii. Szczególnie interesuje się mechanizmami przekazu informacji – wpływem społecznym, ewolucją języka, rolą informacji i samoorganizacji w ekonomii, a także związkami ewolucji biologicznej i kulturowej.

Peter W. Culicover – profesor, z wykształcenia matematyk (B.A) i lingwista (Ph.D). Doktoryzował się w 1971 r. w Massachusetts Institute of Technology. Od 1987 profesor w Department of Linguistics, Ohio State University.

Przede wszystkim interesuje się teoriami gramatyki, jej nabywaniem (*acquisition*), uczalnością (*learnability*), reprezentacją języka w umyśle i mózgu, architekturą umiejętności językowych. W szczególności zajmują go konsekwencje reprezentacji różnych aspektów wiedzy lingwistycznej jako systemu dynamicznego, co stało się powodem jego długoletniej, owocnej współpracy z zespołem prof. Andrzeja Nowaka. Przez wiele lat był dziekanem wydziału lingwistyki i dyrektorem Center for Cognitive Science w Ohio State University. Wykłada też gościnnie na Michigan State University, University of Groningen i Universität Tübingen.

Mariusz Jazowski – absolwent kulturoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, specjalizacja: teoria i historia kultury. Zainteresowany hybrydami tożsamości w analizie zjawisk kulturowych (pryzmat relacji: pierwotność – wtórność, oryginał – kopia) oraz poszukiwaniem metodologii badania zjawisk meta-fizycznych. Umiarkowany zwolennik ewolucjonizmu i „niezrzeszony” badacz różnych fenomenów kulturowych

Tomasz Kozłowski – socjolog, doktorant w Zakładzie Badań Kultury Instytutu Socjologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Główne obszary jego zainteresowań to socjobiologia, psychologia ewolucyjna oraz socjoantropologia rozrywki. Aktualnie zajmuje się wpływem konstrukcji umysłowej na tworzenie i postrzeganie treści humorystycznych, ewolucyjnymi podstawami zachowań ludycznych oraz ich rolą w życiu społecznym człowieka.

Michał Noszczyk – doktor, literaturoznawca, etatowo nie związany z żadną instytucją naukową czy akademicką; wydawca, zainteresowany krytyką kultury i refleksją humanistyczną w jej różnych odmianach.

Andrzej Nowak – profesor, psycholog, absolwent i wieloletni pracownik Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego. Od kilkunastu lat także Associate Professor w Department of Psychology Florida Atlantic University w Boca Raton. W Szkole Wyższej Psychologii Społecznej pracuje od początku jej istnienia.

Specjalizuje się w łączeniu informatyki i nauk społecznych. Jest światowej sławy ekspertem w dziedzinie komputerowego modelowania procesów psychicznych i społecznych, autorem i współautorem wielu publikacji w polskich i zagranicznych czasopismach psychologicznych, a także prac z zakresu fizyki. Od roku 1992 jest kierownikiem Ośrodka Badania Układów Złożonych w Instytucie Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, a od roku 2000 dyrektorem Instytutu Społecznej Psychologii Informatyki i Komunikacji w SWPS i kierownikiem Katedry Badań Układów Złożonych, a także International Center for Complexity and Conflict (ICCC).

Antonina Szybowska – doktor, pracownik Zakładu Teorii i Historii Kultury Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Jako absolwentka muzykologii PAM w Krakowie interesuje się szeroko pojętą kulturą muzyczną, a także semiotyką zachowań pozawerbalnych w różnych formach kultu religijnego.

Paweł Wąsowicz – biolog, doktorant w Katedrze Botaniki Systematycznej (Wydział Biologii i Ochrony Środowiska) Uniwersytetu Śląskiego. Interesuje się taksonomią i systematyką roślin, entomologią oraz szeroko pojętym ewolucjonizmem (od zjawisk mikroewolucji w świecie roślin do memetyki oraz etyki ewolucyjnej).

Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska – doktor, pracownik Zakładu Teorii i Historii Kultury Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Od 1996 r. współredaktor (Nr 2-6) i redaktor (Nr 8-11) TEKSTÓW z ULICY, zeszytów naukowych pracowników i studentów Uniwersytetu Śląskiego. Folklorystka, kulturoznawca, od lat skupiona w badaniach na społecznych formach wyobrażeń zbiorowych oraz ontologii idei i narracji w kontekście teorii dynamicznych układów złożonych i ewolucjonizmu tzw. nowej biologii, zwłaszcza memetyki.